

นิพนธ์ต้นฉบับ

ระดับปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา

กรทิพย์ วิทยากาญจน์, วท.ม*,

ศุทธรา เอื้ออภิสถิวงศ์, พ.บ.***, วีร์ เมฆวิสัย, วท.ม***

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทย

วัสดุและวิธีการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่ได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ภายใต้โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 36 วิทยาลัย จากทุกภาคทั่วประเทศไทย จำนวน 26 จังหวัด จำนวน 2,503 คน โดยมีนักเรียนที่ตอบแบบประเมินสมบูรณ์ ทั้งหมดจำนวน 1,782 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (The Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ) ฉบับภาษาไทย สำหรับนักเรียนประเมินตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์การแจกแจงแบบตารางไขว้ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ Odds ratio (OR)

ผล ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษาในระดับที่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 19.8 โดยปัญหาพฤติกรรมที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ ร้อยละ 15.1 รองลงมาคือ ปัญหาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัญหาพฤติกรรมเกราะ และปัญหาพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง คิดเป็นร้อยละ 11.2, 6.1 และ 3.1 ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิภาค

สรุป ปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทยซึ่งอยู่ในระดับที่มีปัญหาในระดับสูง ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างความรู้และการเข้าใจเรื่องปัญหาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาพฤติกรรมและด้านอารมณ์อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ ปัญหาพฤติกรรม นักเรียนอาชีวศึกษา วัยเรียนวัยรุ่น สุขภาพจิต

*สถาบันราชานุกูล **สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ***กองบริหารระบบบริการสุขภาพจิต

ติดต่อผู้พิมพ์ email: garmbhu@gmail.com

Original Articles

The Behavioral Problems Level and related factors among Vocational Students

Korntip Wittayakan, M.Sc.*

Suthra Auapisithwong, M.D.**; Wee Mekwilai, M.Sc.***

Abstract

Objectives The purposes of this study were 1) to assess the level of behavioral problems among vocational students in Thailand, and 2) to investigate the factors associated with these behavioral problems.

Materials and Methods The study included 1,782 vocational students selected from a total of 2,503 students enrolled in 36 colleges across 26 provinces in Thailand. Data were collected using the Thai version of the Student-reported Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) and analyzed with computer software. The statistical methods employed for data analysis included percentages, standard deviation, crosstab, Chi-Square, and odds ratios (OR).

Results The results can be summarized as follows: (1) The overall prevalence of behavioral problems among vocational students was 19.8%, with emotional problems being the most common at 15.1%, followed by relationship problems. Conduct problems and attention problems accounted for 11.2%, 6.1%, and 3.1%, respectively. (2) The factors related to behavioral problems as a whole encompass regional influences.

Conclusion The overall behavioral issues among vocational students in Thailand, which are at a high level, require that teachers and educational staff receive enhanced knowledge and understanding of behavior-related problems. This is to facilitate the appropriate resolution of behavioral and emotional issues.

Keywords: Behavioral Problems, Vocational Students, Child and adolescent, Mental health

*Rajanukul Institute ** Institute of Child and Adolescent Mental Health *** Bureau of mental health service administration
Corresponding author email: garmbhu@gmail.com

บทนำ

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง การเตรียมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถ มีความอดทน รับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความคิด ทักษะที่ดี ปรับตัวและจัดการปัญหาได้อย่างเหมาะสม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ จะมีความเปลี่ยนแปลงมากมายและซับซ้อน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม¹ หากวัยรุ่นได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะทำให้วัยรุ่นมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจที่พร้อมเข้าสู่วัยผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้

วัยรุ่นถือได้ว่าเป็นวัยที่สำคัญซึ่งอาจพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ หรืออาจหลงเดินทางผิดจนหมดอนาคต ตั้งแต่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่ นักจิตวิทยา วัยรุ่น ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่า เป็นวัยแห่งพายุบูแคม หรือเป็นวัยวิกฤต วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหามากที่สุด สาเหตุของปัญหาวัยรุ่นมีหลายประการ เช่น เกิดจากมีอารมณ์ตึงเครียด เกิดความทุกข์และความ วิตกกังวลใจ มีอารมณ์โกรธและต้องการระบายออก มีความขัดแย้งภายในใจ ชอบความท้าทาย มีอารมณ์พิศواسและมีความต้องการทางเพศ หรือได้รับความกดดันจากสังคมรอบข้าง²⁻³

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ พฤติกรรมที่ทำให้เด็กวัยรุ่นปรับตัวต่อชีวิตภายนอกได้ยาก การมีพฤติกรรมเช่นนี้ทำให้เด็กขาดความสุขในขณะนั้นหรือในเวลาต่อมา เป็นพฤติกรรมที่สร้างความหนักใจหรือขัดแย้งกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม

ด้วย หรือหมายถึงคนที่แสดงออกแตกต่างไปจากปกติวิสัยที่คนทั่วไปประพฤติปฏิบัติและเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา⁴ โดยวัยรุ่นมักจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้หลายรูปแบบ วัยนี้จะมีปัญหาได้บ่อยและรุนแรง ถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือแก้ไข อาจจะลุกลาม มักกลายเป็นปัญหาใหญ่ และเกิดผลเสียร้ายแรง ดังนั้นพ่อแม่ ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรเข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม รวมถึงรู้จักการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้

ในประเทศไทย มีการศึกษาความชุกของปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2544 จำนวน 420 คน พบว่า อัตราความชุกโดยรวมของนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมคือ ร้อยละ 46.4 จำแนกเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ร้อยละ 17.3 ด้านความประพฤติ ร้อยละ 19.2 ด้านพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง/สมาธิสั้น ร้อยละ 20.6 และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ร้อยละ 17.0 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับปัญหาพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ได้แก่ เพศ ความสัมพันธ์กับพี่น้อง ระดับความฉลาดทางอารมณ์ อาชีพของบิดามารดา ประเภทของโรงเรียนและการปฏิบัติของครูต่อนักเรียน⁵ ทั้งนี้ ยังได้มีการศึกษาการปรับตัวของนักเรียนต่อสภาพการเรียนรู้อาชีวศึกษาในนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยที่สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,317 ราย พบว่า 1. นักเรียนมีปัญหาในการปรับตัวต่อสภาพการเรียนรู้อาชีวศึกษาในด้านการปรับตัวกับครู เพื่อน และระบบการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง 2. องค์ประกอบด้านภูมิสำเนา การอยู่อาศัย

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียน ต่อสภาพการเรียนรู้ อาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3. สาขาวิชาช่างมีปัญหาการปรับตัวต่อสภาพการเรียนรู้ อาชีวศึกษาไม่แตกต่างกันทางสถิติ แต่ภูมิลาเนาการอยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และการทำงานหารายได้ มีปัญหาการปรับตัวต่อสภาพการเรียนรู้ อาชีวศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.056 และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษากับความฉลาดทางอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนอาชีวศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1-3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 1-2 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร 5 วิทยาลัย จำนวน 1,051 คน พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ได้แก่ เพศ สาขาที่เรียน ระดับชั้นปี และเกรดเฉลี่ย ทั้งนี้ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความฉลาดทางอารมณ์กับจำนวนปัญหาพฤติกรรม ($r=0.015$, $p=0.626$)⁷

นอกจากนี้จากการสำรวจสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงและการติดเกมในนักเรียนโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวนรวม 21 โรงเรียน ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 จังหวัด โดยประเมินด้วยแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนเด็ก (The Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) และแบบสอบถามการติดเกมคอมพิวเตอร์ (Game Addiction Screening Test: GAST) พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (อายุ 13-18 ปี) เสี่ยงต่อการมีปัญหาพฤติกรรมและติดเกมมากกว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา (อายุ 7-12 ปี) การมีเพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมของ

นักเรียนที่เคยถูกพักการเรียน เคยถูกลงโทษหรือครูเรียกพบผู้ปกครอง เคยเรียนซ้ำชั้น มีความสัมพันธ์ต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยง (38.9 %, 36.6 % และ 32.1 %) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีสถานภาพสมรส หย่าร้าง/หม้าย/แยก เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมและการติดเกม (29.0 %, 5.6%) บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา และมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการเกิดพฤติกรรมเสี่ยงด้านประวัติของบิดามารดา พบว่า การมีประวัติของทั้งบิดามารดามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม (Disruptive behavior : โกหก/ขโมย/ทำร้ายร่างกาย) และมารดาวัยเด็กที่นอนอยู่ไม่นิ่ง เคยได้รับวินิจฉัยว่าเป็นโรคทางจิตเวช เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน⁸

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็น เพศ ระดับชั้นการศึกษา สาขาวิชา และภูมิลาเนา มีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนหรือวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้กับปัญหาพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยสนใจศึกษาระดับปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาการศึกษาปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษามีค่อนข้างจำกัด และการศึกษาส่วนใหญ่ทำในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก และในบางพื้นที่เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนนโยบายหรือแนวทางในการสร้างเสริมสุขภาพจิต และวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงในการนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทย และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทย โดยงานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมอนามัย รหัสโครงการวิจัย 373

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่ได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ภายใต้โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง พ.ศ.2562 รวมทั้งหมด 36 วิทยาลัย จากทุกภาคทั่วประเทศไทย จำนวน 26 จังหวัด จำนวน 2,503 คน โดยได้ดำเนินการศึกษาในกลุ่มประชากรทั้งหมด แต่มีนักเรียนที่ตอบแบบประเมินครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 1,782 คน ทั้งนี้ นักเรียนกลุ่มนี้ยังไม่เคยมีการสำรวจข้อมูลประชากร (demographic data) ว่าแตกต่างจากนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่หรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามสามารถเป็นตัวแทนในแง่ของการกระจายในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับชั้นการศึกษา สาขาที่เรียน และภูมิภาค เป็นแบบเติมข้อความและแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 แบบประเมินปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา ผู้วิจัยใช้แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (The

Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ) ฉบับภาษาไทย สำหรับนักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งพัฒนาโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ.2554⁹ ประกอบด้วยข้อคำถาม 25 ข้อ มีทั้งคำถามเชิงบวกและเชิงลบ โดยข้อคำถามแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านอารมณ์ (Emotional Problem) พฤติกรรมเกร (Conduct Problem) พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง (Hyperactivity) พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน (Peer Problem) รวมถึงพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (Prosocial Behavior) ซึ่งเป็นด้านที่ดีของเด็ก โดยมีลักษณะมาตรวัดเป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ไม่จริง จริงบ้าง จริงแน่นอน ซึ่งแปลผลพฤติกรรมได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปกติ (0-15 คะแนน) กลุ่มเสี่ยง (16-18 คะแนน) และมีปัญหา (19-40 คะแนน) รวมด้านจุดแข็ง 1 ด้าน ทั้งนี้ เครื่องมือนี้ มีกระบวนการพัฒนามาจากต้นฉบับเดิมของนายแพทย์โรเบิร์ต กูดแมน (Robert Goodman) จิตแพทย์ชาวอังกฤษ ในปี ค.ศ.1994 แปลและศึกษาความถูกต้องโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ฉบับแรกพัฒนาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 และฉบับปรับปรุงในปี พ.ศ.2546 โดยเพิ่มการตรวจสอบความตรงด้านภาษา เพิ่มขึ้นตอนการแปลและย้อนกลับเป็นภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งในประเทศไทย สหพันธรัฐเยอรมัน และมีการศึกษาหาค่าเกณฑ์เฉลี่ยในเด็กไทย ปี พ.ศ.2547 ต่อมาในปี 2554 ได้มีการศึกษาเกณฑ์เฉลี่ยและคุณสมบัติของเครื่องมือแบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) จากการประเมินค่าเกณฑ์เฉลี่ยของระดับคะแนนมีปัญหาในฉบับภาษาไทย พบว่า สูงกว่าฉบับที่มีการศึกษา

ในประเทศไทยแถบตะวันตกเล็กน้อย ดังนั้นจึงควรมีการใช้จุดตัดคะแนนเพื่อคัดแยกเด็กกลุ่มมีปัญหาออกจากเด็กกลุ่มอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์เฉลี่ยของไทย ในด้านค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ระดับสูง โดยมีค่า Cronbach's alpha ฉบับครู 0.76 ฉบับผู้ปกครอง 0.81 และฉบับประเมินตนเอง 0.70

ในการศึกษาครั้งนี้ มีนักเรียนอาชีวศึกษาที่อายุมากกว่า 17 ปี ทำการประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง (SDQ) ซึ่งไม่ได้รองรับด้วยเครื่องมือนี้ก็จริง แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อดีหลายประการเมื่อใช้กับวัยรุ่นที่มีอายุเกินเขตอายุที่เครื่องมือกำหนดประการแรก การใช้เครื่องมือนี้ง่ายและสะดวกทำให้การประเมินสุขภาพจิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเครื่องมือยังมีคุณภาพการวัดทางจิตมิติ (Psychometric properties) ที่ได้รับการยืนยันอย่างกว้างขวาง โดยจากการตรวจสอบในหลายการศึกษา พบว่า The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) เป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือในด้านการประเมินสุขภาพจิตในระดับที่สูง⁹ นอกจากนี้ SDQ มีรูปแบบการประเมินที่หลากหลายครอบคลุมปัญหาในพฤติกรรมในทุกมิติ ซึ่งสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นเป็นฐานในการเปรียบเทียบในกลุ่มวัยที่มีอายุมากกว่าหรือน้อยกว่านี้ได้¹⁰

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 – มกราคม พ.ศ. 2563 โดยให้ครูแกนนำที่รับผิดชอบดูแลนักเรียนอาชีวศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ภายใต้โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

ปีพ.ศ. 2562 ในแต่ละวิทยาลัย ดำเนินการแจกแบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) ให้แก่นักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง และรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย

2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแต่ละรายให้สมบูรณ์ จนได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 1,782 คนและได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงลักษณะและการกระจายข้อมูล

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่ การวิเคราะห์การแจกแจงแบบตารางไขว้ (Crosstab) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ด้วยการวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-square) และวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา ความเสี่ยงสัมพัทธ์ (Odds ratio) และค่าประมาณแบบช่วงที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (95% confidence interval; CI)

3. กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Level of Significance) ที่ 0.05

ผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา โดย

แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ส่วนตามลำดับต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนอาชีวศึกษา (ตารางที่ 1) สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.2 และเพศชาย ร้อยละ 48.8

อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 52.9 โดยอายุระหว่าง 14-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.7

ระดับชั้นการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) คิดเป็นร้อยละ 57.0 และศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) คิดเป็นร้อยละ 43.0

สาขาที่เรียน พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในสาขาช่างอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 44.4 รองลงมาคือ สาขาศิลปศาสตร์ และสาขาเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 19.0 และ 18.6 ตามลำดับ

ภูมิภาค พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยในเขตพื้นที่ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 23.6 และ 19.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนอาชีวศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n = 1,782)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	869	48.8
หญิง	913	51.2
อายุ		
14 – 18 ปี	672	37.7
ตั้งแต่ 19 ปี ขึ้นไป	942	52.9
ระดับชั้นการศึกษา		
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	767	43.0
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	1,015	57.0
สาขาที่เรียน		
สาขาช่างอุตสาหกรรม	792	44.4
สาขาพาณิชยกรรม	167	9.4
สาขาเกษตรกรรม	331	18.6
สาขาศิลปศาสตร์	339	19.0
สาขาวิทยาศาสตร์	153	8.6

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนอาชีวศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (n = 1,782 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ภูมิภาค		
ภาคกลาง	343	19.2
ภาคเหนือ	513	28.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	421	23.6
ภาคใต้	295	16.6
ภาคตะวันออก	210	11.8

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับ
ปัญหาพฤติกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัญหา
พฤติกรรมนักเรียนอาชีวศึกษา โดยประเมินปัญหา
พฤติกรรมด้วยแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน
(Strengths and Difficulties Questionnaire:
SDQ) พบ ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ ในระดับ
เสี่ยง ร้อยละ 19.1 ระดับมีปัญหา ร้อยละ 15.1
ปัญหาพฤติกรรมเกร ในระดับเสี่ยง ร้อยละ 12.6
ระดับมีปัญหา ร้อยละ 6.1 ปัญหาพฤติกรรมไม่อยู่
นิ่ง ในระดับเสี่ยง ร้อยละ 4.0 ระดับมีปัญหา
ร้อยละ 3.1 ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน

ในระดับเสี่ยง ร้อยละ 20.4 ระดับมีปัญหา ร้อยละ
11.2 และปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ในระดับเสี่ยง
ร้อยละ 12.2 ระดับมีปัญหา ร้อยละ 19.8 รวมทั้ง
พบพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (จุดแข็ง)
ในระดับปกติ ร้อยละ 93.5 และระดับมีปัญหา
ร้อยละ 6.5

ปัญหาพฤติกรรมที่พบว่ามีจำนวนนักเรียน
กลุ่มเสี่ยงและมีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหา
พฤติกรรมด้านอารมณ์ รองลงมาคือ ปัญหา
พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัญหา
พฤติกรรมเกร และปัญหาพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง
ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับปัญหาพฤติกรรม (n = 1,782)

ด้าน	ระดับปัญหาพฤติกรรม		
	ปกติ n (%)	เสี่ยง n (%)	ปัญหา n (%)
จุดอ่อน			
ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์	1,172 (65.8)	341 (19.1)	269 (15.1)
ปัญหาพฤติกรรมเกร	1,448 (81.3)	225 (12.6)	109 (6.1)
ปัญหาพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง	1,656 (92.9)	71 (4.0)	55 (3.1)
ปัญหาพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน	1,219 (68.4)	363 (20.4)	200 (11.2)
ปัญหาพฤติกรรมโดยรวม	1,213 (68.1)	217 (12.2)	352 (19.8)
จุดแข็ง			
พฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม	1,666 (93.5)	-	116 (6.5)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาพฤติกรรม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม (ตารางที่ 3) พบว่า นักเรียนเพศหญิงมีปัญหาพฤติกรรม โดยรวมในระดับที่มีปัญหามากกว่านักเรียนเพศชาย โดยเพศหญิง ร้อยละ 21.0 และเพศชาย ร้อยละ 18.4 แต่พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม นักเรียนที่อายุ 14-18 ปี มีปัญหาพฤติกรรมโดยรวมในระดับที่มีปัญหา มากกว่านักเรียนที่อายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป โดยอายุ 14-18 ปี ร้อยละ 26.6 และอายุตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.3 โดยพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีปัญหาพฤติกรรมด้านโดยรวมในระดับที่มีปัญหามากกว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 27.2 และระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 14.1 โดยพบว่า ระดับชั้นการศึกษามีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

นักเรียนที่ศึกษาในสาขาเกษตรกรรมมีปัญหาพฤติกรรมโดยรวมในระดับที่มีปัญหามากกว่าสาขาอื่นๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมาคือ สาขาวิทยาศาสตร์ ช่างอุตสาหกรรม ศิลปศาสตร์ และพาณิชยกรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 21.6, 20.8, 16.8 และ 12.6 ตามลำดับ โดยพบว่า สาขาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมโดยรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยภาคใต้มีปัญหาพฤติกรรมโดยรวมในระดับที่มีปัญหามากกว่าวิทยาลัยภาคอื่น โดยคิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาคือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยคิดเป็นร้อยละ 24.8, 21.6, 16.8 และ 14.0 ตามลำดับ โดยพบว่า ภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมโดยรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม (n = 1,782)

ปัจจัย	ระดับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม			
	ปกติ n (%)	เสี่ยง n (%)	ปัญหา n (%)	รวม n (%)
เพศ $\chi^2 = 3.924$				
หญิง	602 (65.9)	119 (13.0)	192 (21.0)	913 (100.0)
ชาย	611 (70.3)	98 (11.3)	160 (18.4)	869 (100.0)
อายุ $\chi^2 = 39.136^{**}$				
14 – 18 ปี	412 (61.3)	81 (12.1)	179 (26.6)	672 (100.0)
ตั้งแต่ 19 ปีขึ้นไป	693 (73.6)	114 (12.1)	135 (14.3)	942 (100.0)
ระดับชั้นการศึกษา $\chi^2 = 48.923^{**}$				
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	466 (60.8)	92 (12.0)	209 (27.2)	767 (100.0)
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	747 (73.6)	125 (12.3)	143 (14.1)	1,015 (100.0)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม (n = 1,782) (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับปัญหาพฤติกรรมโดยรวม			
	ปกติ n (%)	เสี่ยง n (%)	ปัญหา n (%)	รวม n (%)
สาขาที่เรียน $\chi^2 = 21.081^{**}$				
สาขาช่างอุตสาหกรรม	548 (69.2)	79 (10.0)	165 (20.8)	792 (100.0)
สาขาพาณิชยกรรม	124 (74.3)	22 (13.2)	21 (12.6)	167 (100.0)
สาขาเกษตรกรรม	204 (61.6)	51 (15.4)	76 (23.0)	331 (100.0)
สาขาด้านศิลปศาสตร์	242 (71.4)	40 (11.8)	57 (16.8)	339 (100.0)
สาขาด้านวิทยาศาสตร์	95 (62.1)	25 (16.3)	33 (21.6)	153 (100.0)
ภูมิภาค $\chi^2 = 38.824^{**}$				
ภาคกลาง	237 (69.1)	32 (9.3)	74 (21.6)	343 (100.0)
ภาคเหนือ	363 (70.8)	64 (12.5)	86 (16.8)	513 (100.0)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	310 (73.6)	52 (12.4)	59 (14.0)	421 (100.0)
ภาคใต้	165 (55.9)	49 (16.6)	81 (27.5)	295 (100.0)
ภาคตะวันออก	138 (65.7)	20 (9.5)	52 (24.8)	210 (100.0)

หมายเหตุ * = p-value < 0.05/ ** = p-value < 0.01

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน (Adjusted OR [AOR] 2.26; 95% CI 1.53, 3.33)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ ปัจจัยเรื่องภูมิภาค โดยพบว่า นักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคใต้ มีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวม สูงกว่านักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2.26 เท่า (Adjusted OR [AOR] 1.70; 95% CI 1.13, 2.55) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเสี่ยงสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1.70 เท่า (Adjusted OR [AOR] 1.70; 95% CI 1.13, 2.55) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษา (n = 1,782)

	ปัจจัย	Crude OR (95% CI)	Adj. OR (95% CI)
เพศ	หญิง	1.22 (1.00, 1.49)*	1.14 (0.88, 1.47)
	ชาย	Reference	
อายุ	14 – 18 ปี	1.76 (1.42, 2.17)**	1.51 (0.69, 3.31)
	ตั้งแต่ 19 ปี ขึ้นไป	Reference	
ระดับชั้นการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1.80 (1.47, 2.20)**	1.26 (0.58, 2.76)
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	Reference	

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษา (n = 1,782) (ต่อ)

	ปัจจัย	Crude OR (95% CI)	Adj. OR (95% CI)
สาขาที่เรียน	สาขาช่างอุตสาหกรรม	1.28 (0.88, 1.87)	1.12 (0.71, 1.77)
	สาขาเกษตรกรรม	1.80 (1.19, 2.71)**	1.19 (0.73, 1.93)
	สาขาด้านศิลปศาสตร์	1.16 (0.76, 1.76)	0.91 (0.56, 1.47)
	สาขาด้านวิทยาศาสตร์	1.76 (1.10, 2.84)*	1.52 (0.89, 2.58)
	สาขาพาณิชยกรรม	Reference	
ภูมิภาค	ภาคเหนือ	1.15 (0.87, 1.54)	1.14 (0.80, 1.62)
	ภาคตะวันออก	1.46 (1.02, 2.08)*	1.70 (1.13, 2.55)*
	ภาคใต้	2.20 (1.60, 3.02)**	2.26 (1.53, 3.33)**
	ภาคกลาง	1.25 (0.91, 1.71)	1.30 (0.88, 1.92)
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	Reference	

หมายเหตุ AOR = Adjusted Odds Ratio / ค่า CI = confidence interval / ค่าประมาณการได้จาก logistic regression / * = p-value < 0.05/ ** = p-value < 0.01

วิจารณ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับ ปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยใช้แบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (Strengths and Difficulties Questionnaire: SDQ) ซึ่งให้นักเรียนทำการประเมินตนเอง พบว่า ปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษาในประเทศไทยซึ่งอยู่ในระดับที่มีปัญหา มีจำนวนร้อยละ 19.8 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบปัญหาพฤติกรรมในแต่ละด้าน จะเห็นว่าปัญหาที่พบมากที่สุดในักเรียนอาชีวศึกษา คือ ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน (ร้อยละ 15.1 และ 11.2 ตามลำดับ) ทั้งนี้เนื่องมาจาก วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงง่าย ไม่คงที่

โดยเรียกวัยนี้ว่าเป็นวัย “พายุบูแคม” (Storm And Stress) นั่นคือการมีอารมณ์ที่แปรปรวนและสับสน¹¹ ประกอบกับช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องเจอกับการเปลี่ยนผ่านของหลายสิ่งในชีวิต รวมถึงความเปลี่ยนแปลงภายในด้านอารมณ์และสภาวะจิตใจที่จะมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นกว่าในช่วงวัยเด็ก หากไม่สามารถรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง จะไม่สามารถรับมือกับปัญหาและอาจนำไปสู่เส้นทางที่ผิดพลาดได้ ขณะเดียวกันวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเกาะกลุ่มกันได้ดีมากเป็นพิเศษกว่าวัยอื่น ๆ เพราะเข้าใจและยอมรับกันและกันได้ง่าย รวมทั้งพัฒนาการทางด้านสังคมของวัยรุ่นจะมีความต้องการอย่างมากที่จะทำให้ตนเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนและบุคคลในสังคม ดังนั้นจึงพบปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน หรือปัญหากับกลุ่มเพื่อนมากกว่าวัยอื่น ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจระดับชาติวิทยาปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นในปี 2548 ของ

กรมสุขภาพจิต¹² โดยใช้แบบสำรวจพฤติกรรมเด็ก (Thai Youth Checklist) พบว่า เด็กและวัยรุ่นไทยมีปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรมร้อยละ 12-16 นอกจากนี้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา¹³ ก็พบว่าปัญหาที่นักศึกษาประสบปัญหามากที่สุดคือ ด้านการปรับตัวทางการเรียน รองลงมาคือ ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว และด้านกิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิภาค โดยนักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคใต้ มีโอกาสที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวม สูงกว่านักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กลุ่มอ้างอิง) 2.26 เท่า (Adjusted OR [AOR] 2.26; 95% CI 1.53, 3.33) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออก มีความเสี่ยงสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (กลุ่มอ้างอิง) 1.70 เท่า (Adjusted OR [AOR] 1.70; 95% CI 1.13, 2.55) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับการสำรวจระดับชาติวิทยาปัญหาด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่นในปี 2548 ของกรมสุขภาพจิต¹² ที่พบว่า ในภาคใต้ทั้งเด็กและวัยรุ่นมีปัญหาในระดับผิดปกติมากกว่าภาคอื่น ๆ และพบปัญหาผิดปกติน้อยที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้มีงานวิจัยที่ศึกษาภาวะสุขภาพจิตและการปรับตัวของนักศึกษาอาชีวศึกษาสงขลา¹⁴ พบว่า ปัจจัยด้านภูมิลาเนา

เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิตด้านอาการวิตกกังวล การนอนไม่หลับ และอาการซึมเศร้าที่รุนแรง โดยได้อธิบายว่า บุคลิกภาพของคนภาคใต้ มีท่าทีที่แข็งกร้าว ตรงไปตรงมา ไม่นิยมยกย่องใครง่าย ๆ ไม่ยอมเสียเปรียบใคร พุดจาโผงผางขวานผ่าซาก ไม่เก็บอารมณ์ ด้วยบุคลิกภาพดังกล่าว อาจมีผลต่อภาวะสุขภาพจิตได้ หากไม่มีวิธีการจัดการกับความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากวิทยาลัยภาคใต้ที่ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สงบ ส่งผลต่อการสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังที่ได้มีการศึกษาการจัดอาชีวศึกษาเพื่อความมั่นคงในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้¹⁵ ซึ่งพบว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ส่งผลให้มีปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน เช่น นักเรียนมีปัญหาการเดินทาง เดินทางไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย ครูขาดขวัญกำลังใจ ขาดแคลนครูและองค์ความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ดังนั้นความไม่พร้อมเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อนักเรียนตามไปด้วย นอกจากนี้ ยังพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด Child Watchภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹⁶ พบว่าอัตราการออกกลางคันในระดับอาชีวศึกษาสูงกว่าในระดับการศึกษาอื่น คิดเป็นร้อยละ 5.08 โดยสรุปว่ามีปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ ปัญหาครอบครัวและสภาพแวดล้อม เนื่องจากบางจังหวัดอยู่ใกล้ชายแดน เช่น สระแก้ว ตราด จันทบุรี ซึ่งมีบริเวณอยู่ใกล้ชายแดน บ่อนคาสิโน และในบางจังหวัด

เช่น ชลบุรีและระยอง เป็นเมืองอุตสาหกรรม เมืองท่า และเมืองท่องเที่ยว มีสถานบันเทิงต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้หอพัก/บ้านเช่าขาดการควบคุมและหลายแห่งอยู่ใกล้แหล่งบันเทิง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ง่าย

สรุป

จากการศึกษาปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า ปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษา ในระดับที่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 19.8 โดยเมื่อเปรียบเทียบปัญหาพฤติกรรมในแต่ละด้าน พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ รองลงมาคือ ปัญหาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัญหาพฤติกรรมเกราะ และ ปัญหาพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง ตามลำดับ ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ ภูมิภาค โดยนักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคใต้ และภาคตะวันออก มีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมโดยรวมสูงกว่านักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับการประเมินสุขภาพจิตของวัยรุ่น ในขณะที่แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน (The Strengths and Difficulties Questionnaire : SDQ) เป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับการประเมินสุขภาพจิตใจในเด็กและวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า 17 ปี การนำมาใช้กับคนที่อายุมากกว่า 17 ปี นั้นมีข้อดีและข้อเสีย ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมสำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่อายุมากขึ้น เนื่องจากมีปัญหาความเหมาะสมของจุดตัดคะแนน และข้อมูลที่จะนำไปเปรียบเทียบ นักวิจัยควร

พิจารณาปัจจัยเหล่านี้เมื่อต้องการใช้แบบประเมินนี้กับวัยรุ่นที่อายุมากขึ้น และหากใช้ก็ควรใช้ผลลัพธ์อย่างระมัดระวัง ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ที่จะเลือกใช้เครื่องมือประเมินอื่น ๆ ร่วมด้วย
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ปัญหาที่พบมากที่สุดในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา คือ ปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.1 ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของนักเรียน ดังนั้นสถาบันการศึกษาควรหันมาให้ความสนใจในการส่งเสริมและเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาด้านอารมณ์ในกลุ่มนักเรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากข้อมูลส่วนใหญ่พบปัญหาในกลุ่มนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยอาจมีการคัดกรองสุขภาพจิต และวางแผนทางในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้านสุขภาพจิตเบื้องต้น รวมทั้งพัฒนาช่องทางการติดต่อ/ประสานหน่วยงานสาธารณสุขเพื่อการส่งต่อและให้การช่วยเหลือในรายที่ย่างยากซับซ้อน

2. นักเรียนอาชีวศึกษามีปัญหาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากรองลงมาจากปัญหาพฤติกรรมด้านอารมณ์ ดังนั้นสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบุคลากรสาธารณสุขที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนและเยาวชน โดยอาจเริ่มตั้งแต่ในวัยเรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและเป็นต้นทุนให้แก่เด็กในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดี

3. ในสาขาวิชาที่มีการรวมกลุ่มของนักเรียน/นักศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อส่วนใหญ่

เป็นนักเรียนชาย ควรมีกิจกรรมที่ได้ใช้ความคิด และผลกำลังอย่างสร้างสรรค์ เช่น การแข่ง กีฬา ประกวดวงดนตรี การประกวดนวัตกรรม สร้างสรรค์ รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ได้สร้างสัมพันธ์ภาพกับนักเรียนต่างสาขา เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างและศักยภาพให้เกิดประโยชน์ ได้พัฒนาตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีมุมมองที่หลากหลายขึ้น ซึ่งจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมลง

4. ควรพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอาชีวศึกษา โดยสร้างคู่มือช่วยในการดูแลนักเรียนระหว่างสถาบันการศึกษา กับหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อเฝ้าระวังปัญหาและให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถส่งต่อในกรณีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนได้อย่างสะดวกรวดเร็วทันเวลา นอกจากนี้ ทีมบุคลากรสาธารณสุข เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ นักสังคมสงเคราะห์ ควรให้ความรู้ในการจัดการความเครียด การออกหน่วยให้คำปรึกษารายบุคคล และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้แก่ นักเรียน ทั้งนี้ หากสามารถพัฒนาให้ครอบคลุมในทุกภูมิภาค และสร้างเครือข่ายการช่วยเหลือในระดับภาค เพื่อให้แต่ละแห่งมีที่ปรึกษาในการดำเนินงานช่วยเหลือ ก็จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้องและทันทั่วถึงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยภายในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพ พื้นฐานอารมณ์ ทัศนคติ ทักษะ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจสาเหตุหรือที่มาของปัญหาพฤติกรรม

รวมทั้งนำไปวางแผนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างครอบคลุมทุกประเด็นและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกหรือเชิงคุณภาพ ในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาที่ปัญหาพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และทำความเข้าใจปัญหาในเชิงลึกของปัญหา พฤติกรรมได้อย่างตรงประเด็นมากขึ้น รวมทั้งควรศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่งผลกระทบต่อ ปัญหาพฤติกรรมเพิ่มเติม เพื่อเข้าใจบริบทและรายละเอียดมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรนำข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอาชีวศึกษา พร้อมทำการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาและสร้างเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอาชีวศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. ความรุนแรงของวัยรุ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปิยอนต์ พับลิชชิ่ง; 2550.
2. Hall, G. S.. Adolescence: Its psychology and its relations to physiology. Anthropology, sociology, sex, crime, religion, and education. New York: Appleton; 1904.
3. Erikson, E. H.. Identity, Youth, and Crisis. New York: W.W. Norton; 1968.

4. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. พฤติกรรมวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช; 2534.
5. วรณวิไล กมลกิจวัฒนา. ความชุกของปัญหาพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสมุทรสงคราม [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2544.
6. ปรากรม นุชถาวร. การปรับตัวของนักเรียนต่อสภาพการเรียนรู้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทบวงมหาวิทยาลัย; 2532.
7. อีสริยา ดาราทอง, ณัฏฐา พิทยรัตน์เสถียร, และ นภาพร โกมลพันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษากับความฉลาดทางอารมณ์. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2552; 54(2): 125-136.
8. ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน, วิมลรัตน์ วันเพ็ญ, ศศกร วิชัย, พัชรินทร์ อรุณเรือง, จันทร์ชนก โยธินชัชวาล, ธนโชติ เทียมแสง, และคณะ. การสำรวจสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงและการติดเกมในนักเรียน โรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข; 2556.
9. ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, สุภาวดี นวลมณี, แอนเดียร์ เบรกเกอร์, โวฟกัง เวิร์นเนอร์, และอภิชัย มงคล. ค่าเกณฑ์เฉลี่ยและคุณสมบัติของเครื่องมือแบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนฉบับภาษาไทย. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 2554; 19(1): 42-57.
10. Stone LL, Otten R, Engels RC, Vermulst AA, Janssens JM. Psychometric properties of the parent and teacher versions of the strengths and difficulties questionnaire for 4-to 12-year-olds: a review. Clinical child and family psychology review. 2010 Sep; 13: 254-74.
11. ศรีเรือน แก้วกังวาน. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2549.
12. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. ระบาดวิทยาปัญหาด้านทางอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กและวัยรุ่น ปี 2548. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์พับลิชชิ่ง; 2548.
13. อภิวันท์ วงศ์ข้าหลวง. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการปรับตัวและสุขภาพจิตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2530.
14. ขวัญเรือน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, นัยนันต์ จิตประพันธ์, พนัสยา วรณวิไล และ เกษศิริรินทร์ ภูเพชร. ภาวะสุขภาพจิตและการปรับตัวของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ 2559; 36: 146-159.

15. ปรีชา เวชศาสตร์. การจัดอาชีวศึกษาเพื่อความมั่นคงในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2561.
16. จุติมาวดี เจริญรัชต์, วัลลภา เณลิ้ม, อัญชลี ต้นศิริ, ทวีศิลป์ กุลนภาดล, อัจฉรา ไพโรเลิศ, และ กมลลักษณ์ มาอ่อน. โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (child watch): ภาคตะวันออก: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม; 2550.